

**BẢN VỀ HỆ THỐNG KIỂM SOÁT NỘI BỘ TRÊN QUAN ĐIỂM SO SÁNH THÔNG TƯ
13/2018/TT-NHNN VÀ THÔNG TƯ 44/2011/TT-NHNN**

**DISCUSSION ON INTERNAL CONTROL SYSTEMS IN CIRCULAR
IMPLEMENTATION OF CIRCULAR No. 13/2018/TT-NHNN AND CIRCULAR No.
44/2011/ TT-NHNN**

TS. Phan Thanh Hải
Trưởng khoa Kế toán - Đại học Duy Tân
254 Nguyễn Văn Linh – TP Đà Nẵng

Tóm tắt : Ngân hàng nhà nước đã ban hành thông tư số 13/2018/TT-NHHH này 18/05/2018 quy định về hệ thống kiểm soát nội bộ (HTKSNB) của ngân hàng thương mại (NHTM), chi nhánh ngân hàng nước ngoài. Thông tư này gồm 7 chương và 75 điều có hiệu lực thực hiện cơ bản từ 01/01/2019 và một số nội dung có hiệu lực thực hiện từ 01/01/2021. Nội dung bài viết này phân tích một số điểm khác biệt về HTKSNB trên cơ sở so sánh với nội dung thông tư 44/2011/TT-NHNN ngày 29/12/2011 và có hiệu lực từ 01/01/2012. Qua bài viết giúp cho người đọc những thông tin hữu ích liên quan đến sự thay đổi trong văn bản mới này.

Abstract : The State Bank issued Circular No. 13/2018 / TT-NHHH dated 18/05/2018 regulating the internal control system of commercial banks and branches of foreign banks. This circular consists of 7 chapters and 75 articles with effect from 1 January 2019. This article analyzes some aspects of the internal control system on the basis of comparing the differences between Circular 44/2011/TT-NHNN and Circular No. 13/2018/TT-NHHH. Through the article, readers will have useful information related to the internal control system in credit institutions, commercial banks and branches of foreign banks

Từ khóa : thông tư 13/2018/TT-NHH, thông tư 44/2011/TT-NHNN, hệ thống kiểm soát nội bộ, ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài.

Key words : Circular No. 13/2018 / TT-NHH, Circular 44/2011 / TT-NHNN, internal control system, commercial banks, branches of foreign banks

Đặt vấn đề

Thông tư 13/2018/TT-NHNN (gọi tắt là thông tư 13) bao gồm 7 chương, 74 điều, 5 phụ lục với phạm vi là quy định về HTKSNB của NHTM, chi nhánh ngân hàng nước ngoài. Đối tượng áp dụng của thông tư này là : NHTM nhà nước. NHTM cổ phần, ngân hàng liên doanh, ngân hàng 100% vốn nước ngoài và chi nhánh ngân hàng nước ngoài. Bên cạnh đó tại khoản 3 điều 73 chương 7 của thông tư 13 có chỉ rõ việc sửa đổi điều 1 của thông tư 44/2011/TT-NHNN (gọi tắt là thông tư 44). Chính sửa đổi quan trọng này dẫn đến việc nội dung thông tư 44 quy định về HTKSNB đối với các tổ chức tín dụng còn thông tư 13 quy định về HTKSNB đối với các NHTM và chi nhánh ngân hàng nước ngoài. Như vậy, đến thời điểm hiện tại có thể nhận thấy cùng một vấn đề về HTKSNB đang tồn tại 2 văn bản song hành với 2 đối tượng khác nhau.

Tác giả bài viết đưa ra quan điểm so sánh của cá nhân về 2 văn bản này mặc dù quy định chung cho một vấn đề rất quan trọng đó là HTKSNB.

So sánh nội dung của Thông tư 13 và thông tư 44

Dựa theo cấu trúc nội dung của văn bản đã ban hành, có thể chỉ rõ một số điểm khác biệt như sau :

- Thứ nhất, Về khái niệm HTKSNB

Xem xét nội dung của 2 văn bản, có thể dễ dàng nhận thấy khái niệm HTKSNB về cơ bản giữa 2 văn bản không có gì khác biệt lớn. Tuy nhiên khái niệm HTKSNB theo thông tư 13 nhấn mạnh đến một khía cạnh quan trọng mà thông tư 44 không đề cập đó là mục tiêu của hệ thống là “kiểm soát rủi ro”. Bên cạnh đó thể hiện vai trò giám sát cụ thể của các bên liên quan đến việc đảm bảo tính thực thi của HTKSNB bao gồm trách nhiệm giám sát của quản lý cấp cao, kiểm soát nội bộ, bộ phận quản lý rủi ro, bộ phận đánh giá nội bộ và kiểm toán nội bộ.

- Thứ hai, Về thuật ngữ sử dụng liên quan đến HTKSNB

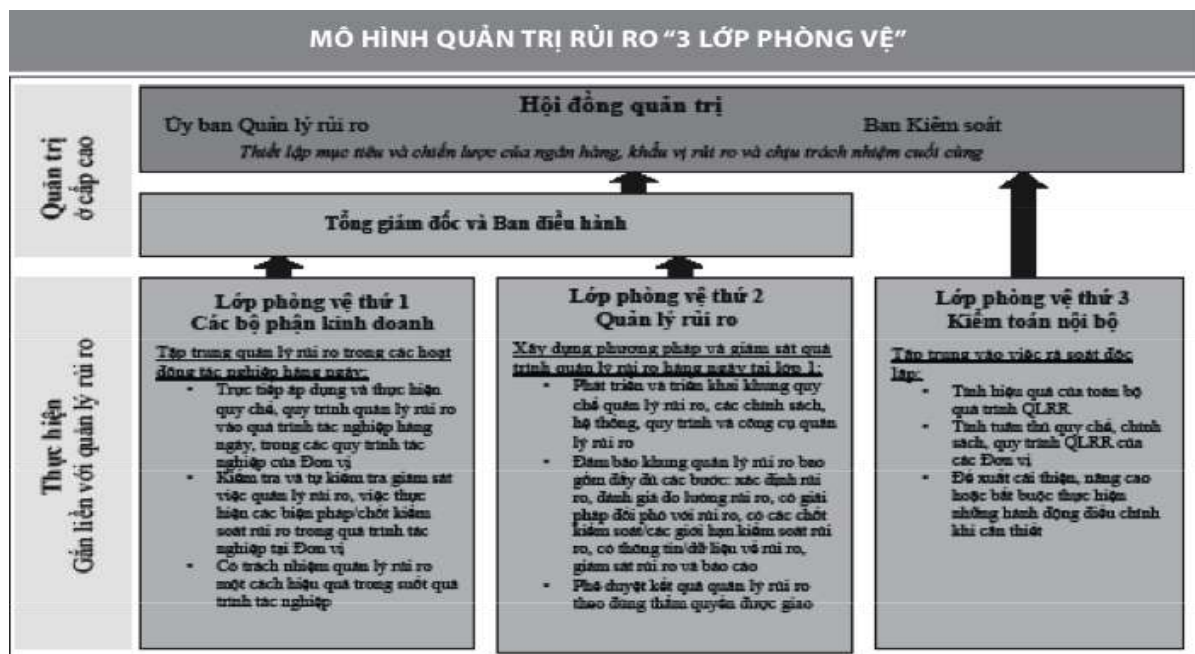
Nếu như thông tư 44 chỉ có đề cập đến việc giải thích 4 thuật ngữ đơn giản về HTKSNB, kiểm toán nội bộ, kiểm toán viên nội bộ, ngân hàng nhà nước chi nhánh thì nội dung của thông tư 13 đưa ra và giải thích rất cụ thể khái niệm và nội dung cơ bản của 22 thuật ngữ. Trong đó có các thuật ngữ mới và quan trọng như : rủi ro, khẩu vị rủi ro, trạng thái rủi ro, rủi ro trọng yếu, rủi ro tập trung, xung đột lợi ích, khoản cấp tín dụng có vấn đề, ngân hàng mẹ...

Việc xuất hiện các thuật ngữ mới và chi tiết cho thấy thông tư 13 có nội dung hướng dẫn khá hiện đại và phù hợp với các quy định, thông lệ quốc tế đặt biệt là hiệp ước Basel II về HTKSNB.

Thứ ba, Về cấu trúc của HTKSNB

Khác với thông tư 44 mặc dù dành hẳn chương với 4 điều (điều 4 đến 7) đề cập đến HTKSNB song chưa mô tả được cấu trúc cụ thể của HTKSNB thì nội dung của thông tư 13 đã khắc phục được hạn chế này. Theo đó, HTKSNB của ngân hàng phải có 03 tuyến bảo vệ độc lập (xem hình 1):

Hình 1. Mô hình quản trị rủi ro 3 tuyến (lớp) phòng vệ theo thông tư 13/2018/TT-NHNN

Nguồn: Tài liệu quản trị rủi ro của IFC

+ Tuyến bảo vệ thứ nhất có chức năng nhận dạng, kiểm soát và giảm thiểu rủi ro do các bộ phận thực hiện gồm: Các bộ phận kinh doanh; các bộ phận có chức năng tạo ra doanh thu khác; Bộ phận nhân sự, bộ phận kế toán...

+ Tuyến bảo vệ thứ hai có chức năng xây dựng chính sách quản lý rủi ro, quy định nội bộ về quản trị rủi ro, đo lường, theo dõi rủi ro và tuân thủ quy định pháp luật do các bộ phận sau đây thực hiện: Bộ phận tuân thủ, Bộ phận quản lý rủi ro.

+ Tuyến bảo vệ thứ ba có chức năng kiểm toán nội bộ do bộ phận kiểm toán nội bộ thực hiện.

Căn cứ vào nội dung của thông tư 13, có thể dễ dàng nhận thấy riêng cơ cấu tổ chức trong NHTM, chi nhánh ngân hàng nước ngoài khác với thông tư 44 trước đây, vấn đề này được quy định một cách chi tiết và rõ ràng hơn với nhiều cấp cụ thể :

✓ Hội đồng quản trị, Hội đồng thành viên ban hành quy định về tổ chức, quản trị và hoạt động của ngân hàng thương mại, trừ các vấn đề thuộc thẩm quyền của Đại hội đồng cổ đông, chủ sở hữu; Giúp việc cho HĐQT, Hội đồng thành viên có các Ủy ban quản lý rủi ro, Ủy ban nhân sự và các ủy ban khác để thực hiện giám sát của quản lý cấp cao.

✓ Trong phân cấp trách nhiệm của cấu trúc HTKSNB, điều 15 của thông tư 13 nhấn mạnh đến việc : “Thành viên Hội đồng quản trị, thành viên Hội đồng thành viên không tham gia xem xét, phê duyệt các quyết định có rủi ro thuộc chức năng, nhiệm vụ của Tổng giám đốc (Giám đốc), trừ trường hợp thành viên Hội đồng quản trị, thành viên Hội đồng thành viên là Tổng giám đốc (Giám đốc)”. Đây là ưu điểm lớn của thông tư 13 cho thấy văn bản đã được xây dựng xuất phát từ thực trạng hệ thống NHTM trong thời gian vừa qua chưa chặt chẽ, để cho nhiều trường hợp HĐQT, Hội đồng thành viên can thiệp quá sâu vào các quyết định thuộc thẩm quyền của Ban giám đốc, điều hành ngân hàng.

✓ Ban kiểm soát ban hành quy định nội bộ của Ban kiểm soát và giám sát đối với hoạt động kiểm toán nội bộ.

✓ Tổng giám đốc (Giám đốc) ban hành các quy chế, quy trình, thủ tục tác nghiệp (quy định nội bộ) hoặc sử dụng quy định nội bộ của ngân hàng mẹ ban hành ; Tổng giám đốc (Giám đốc) phải thành

lập Hội đồng rủi ro, Hội đồng quản lý vốn, Hội đồng quản lý tài sản/nợ phải trả (Hội đồng ALCO) để đề xuất, tham mưu cho Tổng giám đốc (Giám đốc).

Ngoài ra, tùy theo quy mô, điều kiện và mức độ phức tạp của hoạt động kinh doanh, NHTM, chi nhánh ngân hàng nước ngoài mà Tổng Giám đốc (Giám đốc) ra quyết định thành lập Bộ phận tuân thủ nhằm thực hiện chức năng tham mưu. Đây là bộ phận giúp việc cho Tổng giám đốc (Giám đốc) trong việc báo cáo HĐQT, hội đồng thành viên, ngân hàng mẹ, ban kiểm soát các vi phạm nghiêm trọng trong việc tuân thủ quy định của pháp luật, thay đổi quy định liên quan của pháp luật theo quy định nội bộ của ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài; Rà soát, đánh giá quy định về nhiệm vụ, quyền hạn của bộ phận tuân thủ để trình Tổng giám đốc (Giám đốc) sửa đổi, bổ sung nếu cần thiết; Báo cáo định kỳ, đột xuất cho Tổng giám đốc (Giám đốc) về tình hình tuân thủ quy định của pháp luật; báo cáo Tổng giám đốc (Giám đốc), thông báo cho các bộ phận liên quan về thay đổi quy định liên quan của pháp luật theo quy định nội bộ của ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài; Hỗ trợ các bộ phận liên quan trong việc xây dựng, rà soát quy định nội bộ đảm bảo tuân thủ quy định của pháp luật; xử lý các vướng mắc về việc tuân thủ quy định của pháp luật theo quy định nội bộ của ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài.

Thứ tư, Về biểu hiện vận hành của HTKSNB

Theo nội dung của thông tư 13 thì biểu hiện của HTKSNB của một NHTM, chi nhánh ngân hàng nước ngoài được cụ thể hóa trong 5 hoạt động đó là :

- Giám sát của quản lý cấp cao : đây chính là việc giám sát của HĐQT, Hội đồng thành viên, Tổng giám đốc (Giám đốc), ngân hàng mẹ đối với kiểm soát nội bộ, quản lý rủi ro, đánh giá nội bộ về mức đủ vốn và giám sát của Ban kiểm soát của ngân hàng thương mại, ngân hàng mẹ, Tổng giám đốc (Giám đốc) chi nhánh ngân hàng nước ngoài đối với kiểm toán nội bộ.

- Kiểm soát nội bộ : Đây là việc kiểm tra, giám sát đối với các cá nhân, bộ phận trong việc thực hiện cơ chế, chính sách, quy định nội bộ, chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp, văn hóa kiểm soát nhằm kiểm soát xung đột lợi ích, kiểm soát rủi ro, đảm bảo hoạt động của NHTM, chi nhánh ngân hàng nước ngoài đạt được các mục tiêu đề ra đồng thời tuân thủ quy định của pháp luật. Kiểm soát nội bộ được thực hiện thông qua hoạt động kiểm soát, cơ chế trao đổi thông tin và hệ thống thông tin quản lý

- Quản lý rủi ro là việc nhận diện, đo lường, theo dõi và kiểm soát rủi ro trong hoạt động của ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài. Nội dung quản lý các loại rủi ro bao gồm : rủi ro tín dụng, rủi ro thị trường, rủi ro hoạt động, rủi ro thanh khoản, rủi ro tập trung, rủi ro lãi suất trên sổ ngân hàng.

- Đánh giá nội bộ về mức đủ vốn là việc tự đánh giá mức đủ vốn đảm bảo tuân thủ quy định của Ngân hàng Nhà nước về tỷ lệ an toàn vốn và đạt được yêu cầu đề ra của ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài.

- Kiểm toán nội bộ là việc kiểm tra, đánh giá độc lập tính thích hợp, việc tuân thủ cơ chế, chính sách, quy định nội bộ về giám sát quản lý cấp cao, kiểm soát nội bộ, quản lý rủi ro và đánh giá nội bộ về mức đủ vốn của Hội đồng quản trị, Hội đồng thành viên, Tổng giám đốc (Giám đốc), cá nhân, bộ phận, bao gồm cả việc xác định tồn tại, hạn chế và nguyên nhân; c) Đề xuất, kiến nghị đối với cấp có thẩm quyền và các bộ phận liên quan để xử lý các tồn tại, hạn chế;

Như vậy so với thông tư 44 chỉ trình bày chi tiết và đi sâu vào hoạt động kiểm toán nội bộ thì thông tư 13 đã đi sâu giới thiệu việc vận hành của HTKSNB thông qua 5 hoạt động. Trong đó kiểm toán nội bộ được nhấn mạnh là công tác quan trọng song được thực hiện tách biệt, độc lập nhằm thu thập thông tin, phát hiện, ngăn ngừa và xử lý kịp thời các rủi ro liên quan đến công tác giám sát của quản lý cấp cao, kiểm soát nội bộ, quản lý rủi ro và đánh giá về mức đủ vốn. Nội dung thông tư 13 đặc biệt đi sâu giới thiệu về quy trình quản lý các loại rủi ro khác nhau liên quan đến hoạt động kinh doanh của NHTM, chi nhánh ngân hàng nước ngoài.

Kết luận và khuyến nghị

Như vậy có thể đánh giá rằng, so với thông tư 44 thì thông tư 13 mới ban hành và có hiệu lực từ 01/01/2019 có nội dung quy định chi tiết và đầy đủ hơn về HTKSNB đặc biệt là đưa ra được cấu trúc và biểu hiện vận hành cụ thể của HTKSNB. Bên cạnh đó đã tách biệt rõ chức năng của từng cấp bậc quản lý nhằm đảm bảo tính độc lập giữa chủ sở hữu (HĐQT, Hội đồng thành viên, Ngân hàng mẹ) với ban điều hành, tổng giám đốc (giám đốc) đơn vị.

Tuy nhiên theo quan điểm của tác giả bài viết với sự ra đời của thông tư 13 thì trong hệ thống các tổ chức tín dụng, ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài song song tồn tại 2 quy định liên quan về HTKSNB. Bản thân giữa hai văn bản vẫn còn một số mâu thuẫn và khác biệt như đã phân tích ở trên do thời điểm ban hành văn bản và việc cập nhật các quy định và thông lệ, cũng như dựa trên tình hình thực tế kinh doanh ngân hàng trong thời gian qua. Hệ thống các tổ chức tín dụng vẫn sử dụng thông tư 44, hệ thống các NHTM, chi nhánh ngân hàng nước ngoài sử dụng thông tư 13. Tác giả bài viết nêu ra khuyến nghị cho rằng ngân hàng nhà nước nên xem xét đến việc ban hành văn

bản hợp nhất hoặc tiến đến việc bổ sung sửa đổi thông tư 13 và bãi bỏ, chấm dứt hiệu lực với thông tư 44 trong thời gian đến để việc vận dụng chính sách pháp luật trong tổ chức thực hiện bớt cồng kềnh và phức tạp hơn./.

Tài liệu tham khảo :

1. Ngân hàng nước nước (2018), Thông tư số 13/2018/TT-NHHH này 18/05/2018 quy định về hệ thống kiểm soát nội bộ (HTKSNB) của ngân hàng thương mại (NHTM), chi nhánh ngân hàng nước ngoài.
2. Ngân hàng nước nước (2011), Thông tư số 44/2011/TT-NHHH này 29/12/2011 quy định về hệ thống kiểm soát nội bộ và kiểm toán nội bộ của tổ chức tín dụng và chi nhánh ngân hàng nước ngoài.

Thông tin tác giả :

TS. Phan Thanh Hải

-Đơn vị công tác : Trường khoa Kế toán - Đại học Duy Tân; 254 Nguyễn Văn Linh – TP Đà Nẵng

-Lĩnh vực nghiên cứu : kế toán, kiểm toán, thuế,

-Một số báo, tạp chí đã từng đăng tải công trình nghiên cứu : Tạp chí Kế toán và kiểm toán; Tạp chí Tài chính; Tạp chí Phát triển kinh tế; Tạp chí Kiểm toán; Tạp chí Công thương...

-Điện thoại : 0905.185.195; Email : phanthanhhai@duytan.edu.vn